

dere lezer nog bekend zal voorkomen. Zelf heb ik het in mijn jeugd tientallen malen gehoord, later nooit meer. Honderden Utrechtse schooltjes hebben het gezongen.

Ook in de onlangs opnieuw uitgegeven bundel Utrechtse straat- en gelegenheidspoëzie „Op de Neu daar staat een tent“ (Utrecht, Váva, 1978) is het niet te vinden. Navraag bij anderen heeft evenmin iets opgeleverd. Hier is de tekst van het lied, dat met het feest van 5 december hoegenaamd niets heeft uit te staan:

„'T is nacht, 't is nacht,
midden in de nacht.
O buren, buren kom eens kijken.
Want er zit een duvel in je huis
En die wil je varken stelen - stelen.“

Misschien dat iemand nog kans ziet de melodie ervan in noten vast te leggen. - De kleine Sinterklaasjes, die bedelden in plaats van uit te delen, liepen met hun primitieve lied door alle Utrechtse wijken. Zelf heb ik ze zien rondtrekken in de Potterstraat in het centrum van de stad. Daar namen een paar vrolijke studenten hen op de schouders en riepen: „Vooruit, jongens, we gaan naar Centraal“. Dat was het Jaarbeursrestaurant op het Vreeburg.

De miniatuur Sint en Piet keken er wat angstig bij, want het deftige Centraal, daar hadden ze vanzelf nog nooit een voet gezet.

Soms stapte zo'n kleine bisschop met zijn knecht bij een Utrechtse banketbakkerij naar binnen in de hoop op een koekje. Gewoonlijk werden ze gevolgd door een hele tros buurtgenootjes, die zelf minder actief waren maar toch ook hoopten mee te kunnen profiteren. Ze stapten bij de in hun ogen uiterst sjieke zaak naar binnen en zongen en ze zongen er hun prachtige lied. De mensen in de bakkerij, wier hoofd in die dagen natuurlijk omliep, joegen hen nogal eens weg. Dat was nog niet zo eenvoudig, want de kameraadjes hielden aan de andere kant de deur dicht om zo op de onwillige middenstanders nog wat druk uit te oefenen.

We kunnen nu om zulke toneeltjes glimlachen, toen waren ze een bitter bijverschijnsel van een harde en wijdverspreide armoe. Want al die etalages die die kinderen passeerden, en al de zaligheden die er lagen uitgestald, daarvan wisten ze dat het voor hen toch allemaal onbereikbaar was.

Haarlem

Hein Endlich sr.

ACHTTIENHOVEN BLEEF ACHTER

De Heerlijkheid van Achttienhoven vormde vanouds een vrij eigen goed van de Proosdij van St. Jan te Utrecht, die er laag-, middelbaar- en hoog rechtsgebied bezat. Wanneer nu nog gememoreerd wordt, dat Achttienhoven naderhand een gemeente is geweest en daarbij eraan wordt herinnerd, dat de ligging van deze plaats ten westen grenst aan Westbroek, ten noorden aan Nieuw-Loosdrecht, ten oosten aan St. Maartensdijk en ten zuiden aan de Vecht, alsook dat Achttienhoven vroeger Everckesdorp genoemd werd, terwijl het beheer daarover komende van de Proosdij van St. Jan vervolgens aan de Domeinen overging, zal als inleiding hiermee wel kunnen worden volstaan. 1) Door toevallige omstandigheden geraakte ik lang geleden reeds in het bezit van een eigenhandig op papier klein folio geschreven brief van een van de Proosten van St. Jan te Utrecht. Het stuk bevat een klacht van de reeds jaren tevoren opgetreden proost Johan Albert Graaf van Solms-Braunfels, Heer van Münzenberg, Sonnenwalde, enz. zoon van Johan Albert senior en van Agnes Gravin van Sayn Wittgenstein, wiens benoeming als zodanig plaats greep op 24 april 1633 met aggreatie op zijn aanwijzing door onze Prins op 7

mei daarna. Zoals bekend was zijn jongere zuster Prinses Amalia, de gemalin van Prins Frederik Hendrik van Oranje-Nassau. 2)

De Graaf van Solms nu richtte zich bij zijn brief tot de „Eersame Vroome Lieve Besondere Schoult en Rechten tot Achttienhoven“ en hij bracht daarbij in herinnering, dat nu de overige tot de Proosdij van hem behorende lichamen reeds vóór waren gegaan in het bezorgen van een recognitie ter erkenning van hun afhankelijkheid en erkenning der plaats gehad hebbende inhuldiging, het juist Achttienhoven was, dat in deze nalatig bleef. Reden, waarom de Proost het verlangen uitsprak, dat nu door de aangeschrevenen orde op zaken zou worden gesteld.

De tekst van de brief luidde aldus:

Eersaeme Vroome Bijsondere. Alsoo van ouden tijden bij den onse voorsaeten by haere incomst in de proostdije tot recognitie van haere superioriteit ende inhuldiging bijde inwoonders der Proostdije te gemoet gevoert iseen goede Vereeringe ende dat d' andere Dorpen van de Proostdije algereets daerinne haer devoir had-

de gedaenende betoont, hebben wij ten aensien van uwe nalatentheyd tot noch toe u Liedden bij desen willen vermanen dat wij vertrouwen dat ghijlijden ons niet minder in consideratie nemende als onse Voorsaeten noch ons faveur minder als thare achtende in gelijke de-voiren sult continueeren en ons als uwen heere naer ouder gewoonte erkennen; waer van wy d'effecten metten eersten sullen verwachten ende u luyden Gode bevelen. Actum Maestricht den 16 December 1643 Uwe affectio-neerte J. A. v. Solms.

De brief was gesloten met een wapen-zegel in rode lak met een doorsnede van 12 mm, vertonende een gewoon schild beladen met het wapen van de Proost onder een kroon van 3 fleurons en 2 parels. Terzijde en onder het schild heeft blijkbaar op een lint de naam van de Graaf gestaan, waarvan beginnende aan de linker zijde nog in Romeinse kapitalen te lezen staat: „IOHANNES . . .“

Het wapen is gedeeld 1: gevierendeeld a. en d. een (blauwe) leeuw (op goud): Solms; b. en c. doorsneden (van rood en goud): Münzenberg; 2: wederom gevie-

rendeeld: a. en d. een (zwarte) roos (op goud): Wil-denfels; b. en c. een (zilveren) leeuw (op zwart): Sonnenwalde. Helaas is het zegel door over-plakking met een papierrest op de rechter zijde wat beschadigd, maar vele lezers zal het wapen Solms niet onbekend zijn door de aanwezigheid van de fraaie in relief gebeeldhouwde gedenksteen van 1658 te Vianen in de muur aan de voormalige poort naar Lexmond geplaatst als herinnering aan Louise Christine van Solms-Braunfels, douairière van Johan Wolphert van Brederode, die de jongste zuster geweest is van de briefschrijver en van Prins Frederik Hendrik's gemalin.

Alkmaar

Mr. J. Belonje

noten:

- 1) „Tegenwoordige Staat XXII, Utrecht“, Amsterdam 1772, bldz. 163; A. J. van der Aa, „Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden“, I, Gorinchem 1839, bldz. 49.
- 2) „Aanhangsel op de Kerkelijke Oudheden van Nederland“, Utrecht 1744, bldz. 206/7; Johan van de Water „Groot Placaatboek . . . der Staten s'Lands van Utrecht“, I, Utrecht 1729, bldz. 203; J. Huber „Geslachts-Rekenkundige Tafelen“ Leiden 1729, tafel 391.

HET SYMPOSION OVER DE UTRECHTSE BINNENSTADSKERKEN

Vrijdag en zaterdag 22 en 23 september vond er in de Nicolaaskerk een symposion plaats over de restauratie van deze kerk en over de problematiek van het gebruik van de (over enkele jaren vijf) gerestaureerde Utrechtse binnenstadskerken.

De middag- en avondsessie van de vrijdag waren in principe moedige zittingen. Het is korrek dat de mensen die gedurende meerdere jaren miljoenen guldens uit de gemeenschappelijke middelen mogen besteden om een openbaar gebouw te restaureren, publiekelijk in vraag en antwoord verantwoording afleggen van hun werk. Het ware te wensen dat ieder gerestaureerd Utrechts monument (iets wat het Utrechts Monumentenfonds al begint te praktiseren) één dag open huis zou moeten houden en dat bij die gelegenheid met de architect, de aannemer en hun adviseurs gesproken kan worden over het hoe en wat van alles wat de veelal verlekkerde ogen op dat moment te zien krijgen.

Tijdens de avondzitting die een discussie over de beide inleidingen van Haakma Wagenaar Sr. en Van Hoogevest mogelijk maakte, vielen allerlei geluiden en meningen te vernemen.

Veel daaruit wil ik hier niet ten berde brengen. In het verslag van dit symposion zullen alle aangeroerde za-

ken wel terug te vinden zijn. Eén zaak slechts wil ik hier, als kommentaar op de gevoerde discussie, wel naar voren brengen.

Een discussie als deze blijkt hoofdzakelijk een esthetische. Men komt naar de microfoon en vertelt of men iets **mooi** of minder **mooi** vindt. Men verschilt daarover van mening maar veel meer zegt men niet. Of iets historisch verantwoord is, staat nauwelijks ter discussie. Zo beluistert men pro's en contra's over het ongepleisterd laten van de pilaren in het schip. Men hoort argumenten betreffende de kleur, het ritme, de eenheid van stijl, eerdere restauraties, de bouwgeschiedenis . . .

Maar nauwelijks vindt het geluid gehoor dat de kale tufstenen pilaren op deze manier dateren uit de twintigste eeuw en niet uit enig ander voorgaande era, noch de Romaanse, noch de gotische, de 17de, de 18de of de 19de eeuw.

Van de 19de eeuw wordt gezegd dat ze ook telt in het verhaal van de geschiedenis van deze kerk. Maar als je de kerk onderzoekt op de 19de eeuwse elementen, blijken deze nagenoeg verdwenen te zijn.

Waarom? Omdat ze niet **mooi** waren. Een esthetisch criterium leidt tot een ahistorische oplossing en dat heet restauratie, waarvoor allereerst het criterium zou